

Rehabilitujeme fiskální makroekonomickou stabilizaci?

Stanislav ŠAROCH – VŠE Praha, katedra hospodářské politiky (saroch@vse.cz)

Námitky proti možnosti používat diskreční fiskální stabilizaci jsou ve skutečnosti kritikou institucionálního uspořádání, které může místo diskreční stabilizace docílit opačných efektů.

I přes varování tzv. nové politické ekonomie před fiskální diskrecí se ukazuje, že pokud vyspělé země nenarážejí na bariéry růstu veřejného dluhu, diskreční opatření ve fiskální politice mohou působit stabilizačně, jak dokumentuje *tabulka 1*.

TABULKA 1 Proměnlivost ekonomické aktivity a veřejných financí za a bez použití diskreční fiskální politiky^a

	fiskální postavení ve chvíli poklesu na počátku 90. let ^b	harmonický průměr odhadů produkční mezery v letech 1991–1999		čisté půjčky, procento z HDP v roce 1999		hrubý dluh, procento z HDP v roce 1999	
		aktuální	při neutrální diskreční fiskální politice	aktuální	při neutrální diskreční fiskální politice	aktuální	při neutrální diskreční fiskální politice
USA	mírné	1,4	3,8	1,0	-5,0	62,4	76,2
Japonsko ^c	mírné	2,3	4,6	-6,0	16,3	97,3	22,9
SRN	pevné	1,3	1,6	-1,6	-6,5	62,6	72,7
Řecko	pevné	1,8	4,4	-1,6	-13,4	108,8	152,0
Irsko	pevné	3,1	3,8	3,4	0,5	43,9	53,2
Evropa ^d (průměr)	pevné	1,4	0,6	-1,6	-9,6	74,8	95,3

vysvětlivky: ^a Pod neutrální fiskální politikou je zde míněna nezměněná struktura daňových příjmů a primárních výdajů na úrovni roku 1990 jako podílu na HDP.

^b vypočítáno jako změna strukturálního deficitu (přebytku) v procentech potenciálního produktu v rámci cyklu konce osmdesátých (vrchol) a začátku devadesátých (dno) let

^c data za rok 1998

^d s výjimkou Portugalska

poznámka: Tabulka v originálním prameni, ze které zde čerpáme, uvádí shodný počet procyklických a anticyklických chování diskreční politiky v jednotlivých zemích. Ve Spojených státech a v Japonsku diskreční opatření krácela ruku v ruce s působením vestavěných stabilizátorů. Budoucí eurozóna stlačovala výši svého zadlužení a v diskreci se tak chovala spíše procyklicky.

zdroj: OECD *Economic Outlook*, no. 66 (Dezember 1999), s. 143

Je tedy na místě nikoliv apriori odmítat tento typ stabilizační politiky, ale hledat institucionální uspořádání, které by odfiltrovalo rozhodování o fiskální politice od zájmových skupin.

Revolučním řešením, které však dnes obhájuje celá řada autorů (viz např. citované texty A. Blindera či S. Wren-Lewis), je delegovat rozhodování o fiskální politice instituci, která by obdržela nezávislost podobně jako centrální banka.

Nejde o žádný útok na demokracii, pouze o jasnější vymezení hranice mezi „politickým“ rozhodováním o cílech a „technokratickým“ rozhodováním o cestách.

Pokud by parlament zákonem jasně stanovil cíle fiskální politiky a způsoby jejich dosažení nechal nezávislé instituci (institucím), např. na bázi kontraktu, zbavili bychom se ve fiskální politice řady problémů.

Za prvé, specialisté jsou schopni pravděpodobně lépe a jednodušeji sestavit systém veřejných financí než amatéři z politické sféry; za druhé, opatření fiskální politiky působí v různých časových obdobích v různém gardu; aby působila příznivě v dlouhém horizontu, je žádoucí odstínit je od krátkodobého časového horizontu politiků, daného často termínem konání příštích voleb. Za třetí, podobné uspořádání omezí rozsah, v němž jsou ve fiskální politice prosazovány jasně nevyzvozené partikulární zájmy.

S budoucím vstupem do EMU čeká kandidátské země omezení možností, které budou mít národní centrální banky ke stabilizaci ekonomiky. O to větší zodpovědnost bude přejímat fiskální politika. Instrumentálně nezávislá instituce pro její provádění je jednou ze šancí, o kterých je třeba přinejmenším diskutovat.

LITERATURA

- ACOCELLA, N. (1998): *The Foundations of Economic Policy*. Cambridge University Press, 1998, ISBN 0-521-58638-0.
- ALESINA, A. – PEROTTI, R. (1996): Budget deficits and budget institutions. *IMF Working Paper*, no. 96/52.
- BLINDER, A. (1997): Is government too political? *Foreign Affairs*, vol. 76, 1997 (New York), no. 6, pp. 15–126.
- DVOŘÁK, P. (1998): Dluhový problém a morální hazard. *Acta oeconomica pragensia*, 1998.
- GRILLI, V. – MASCIANDARO, D. – TABELLINI, G. (1991): Political and Monetary Institutions and Public Finance Policies in the Industrialised Countries. *Economic Policy*, 1991, no. 18.
- HOLUB, T. (1998): *Nová keynesovská ekonomie*. In: (Ne)účinnost stabilizační politiky. (1. seminář ČSE v řadě „Ekonomické teorie a česká ekonomika“, Praha, 23. 4. 1998) <http://www.cse.cz/bulletin/etce01.rtf>
- KYDLAND, F. E. – PRESCOTT, E. C. (1977): Rules Rather than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans. *Journal of Political Economy*, 1977, vol. 85, no. 3, pp. 47–491.
- NITSCHOVÁ, L. (2000): Instituce a rozpočtová disciplína. *Sborník z mezinárodní vědecké konference Teoretické a praktické aspekty veřejných financí*, Praha, VŠE, 2000, ss. 191–196.
- POTERBA, J. M. (1995): Balanced Budget Rules and Fiscal Policy: Evidence from the States. *National Tax Journal*, 1995, no. 48.
- ROUBINI, N. – SACHS, J. (1989): Political and Economic Determinants of Budget deficits in the Industrialised Countries. *European Economic Review*, 1989, no. 1.
- ŠTĚPÁNEK, P. (1998): Fiskální souvislosti členství v Evropské unii. *Acta oeconomica pragensia*, 1998.
- TANZI, V. – SCHUKNECHT, L. (2000): *Public Spending in the 20th Century*. Cambridge University Press, 2000.
- NORD, P. van den (2000): The size and role of automatic fiscal stabilizers in the 1990s and beyond. *OECD Economics Department Working Paper*, 2000.
- HAGEN, J. van (1991): A note on the empirical effectiveness of formal fiscal restraint. *Journal of Public Economics*, vol. 44, 1991.
- WREN-LEWIS, S. (2000): The Limits to Discretionary Fiscal Stabilization Policy. *The Oxford Review of Economic Policy*, vol. 16, no. 4, pp. 92–105.
- ŽÁK, M. (ed.) (2000): *Učebnice hospodářské politiky II*. Praha, VŠE, 2000.

SUMMARY

JEL Classification: D79, E 61, H 39

Keywords: fiscal stabilization policy – public finance – political system – policy making – political economy

Discretionary Fiscal Stabilization Policy: A New Era?

Stanislav ŠAROCH – University of Economics, Prague (saroch@vse.cz)

This article considers how to improve the function of fiscal policy. The article's main proposal calls for the creation of an independent institution mandated with the responsibility to stabilize the economy using discretionary fiscal stabilization policy. Such a mandate would be based on a contract with the government.